

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Arte et Educatione 16 (2021)

ISSN 2081-3325

DOI 10.24917/20813325.16.11

Jakub Kosek

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Metal Music Studies w Polsce. Obszary, perspektywy i wyzwania badawcze

“Heavy metal” now denotes a variety of musical discourses, social practices, and cultural meanings, all of which revolve around concepts, images, and experiences of power.

Robert Walser (1993: 2)

Metal to nieślubne dziecko rock and rolla.

Ian Lemmy Kilmister (Wiederhorn, Turman, 2014: 21)

Metal to styl życia [...].

Jose Mangin (Wiederhorn, Turman, 2014: 21)

Wprowadzenie

Celem prezentowanego artykułu jest syntetyczne omówienie rozwijających się w ostatnich latach w Polsce interdyscyplinarnych studiów nad kulturą muzyki metalowej, wskazanie kluczowych obszarów i przedmiotów badań podejmowanych i analizowanych przez krajowych badaczy/ki zajmujących się wskazaną problematyką, a także nakreślenie perspektyw teoretyczno-metodologicznych i wyzwań związanych z rozwojem subdyscypliny określanej w międzynarodowej nomenklaturze jako *metal music studies*.

Charakterystyka rodzimych studiów w tym zakresie zostanie zarysowana na tle rozwoju szerzej pojmowanych badań muzykologicznych¹ (w terminologii anglosaskiej znanych jako *popular music studies*), które w Polsce mają już także swoją tradycję. Przekrojowo omówiony zostanie stan badań z zakresu *metal studies*, szczególnie najnowsze opracowania z tego obszaru oraz główne inicjatywy akademickie związane z krajowymi studiami nad kulturą muzyki metalowej.

1 Warto podkreślić odmienną specyfikę badań muzykologicznych (*musicology*) od muzykologicznych (*popular music studies*). Ujmując rzecz w znacznym skrócie, muzykologiczność koncentruje się na m.in. kulturoznawczo, filologicznie, antropologicznie, socjologicznie i medioznawczo, zatem inter- i transdyscyplinarnie zorientowanych badaniach nad muzyką, szczególnie tzw. popularną XX i XXI wieku. Na ten temat por. np. Covach, 1999: 453–455.

Metal Music Studies w perspektywie międzynarodowej

Początki *metal music studies* datuje się przeważnie na rok 2008, wówczas w dniach 3–5 listopada w Salzburgu w Austrii miała miejsce pierwsza międzynarodowa konferencja poświęcona muzycznej kulturze metalowej pod tytułem *Heavy Fundamentalisms: Music, Metal and Politics*. Przez kilkanaście ostatnich lat odbyły się dziesiątki tego typu wydarzeń akademickich o zróżnicowanym zasięgu w wielu ośrodkach badawczych na świecie. Niezwykle ważną inicjatywą dla ukonstytuowania się studiów nad metalem jako pełnoprawnej interdyscyplinarnej subdyscypliny badawczej było założenie w 2014 roku m.in. przez Karla Spracklena (Leeds Beckett University) i Nialla Scotta (University of Central Lancashire) recenzowanego czasopisma naukowego zatytułowanego „Metal Music Studies” (Intellect, Bristol, UK)². Warto podkreślić, że na łamach periodyku opublikowanych zostało wiele inspirujących artykułów poświęconych wyłącznie obszarom muzyki, kultury i sztuki metalowej, autorstwa licznych międzynarodowych uznanych autorów i autorek. Pozostaje żałować, że w aktualnym krajowym wykazie czasopism naukowych Ministerstwa Edukacji i Nauki, wspomniane czasopismo przypisane do dyscypliny nauk o sztuce otrzymało zaledwie 20 punktów³, co z perspektywy procesu ewaluacji polskich jednostek naukowych pozycjonuje nisko wyniki badań opublikowanych w tym bardzo dobrym pod względem merytorycznym i jakościowym periodyku.

Historię powstania *metal music studies* z zaznaczeniem m.in. początków badań nad problematyką (metalowych) subkultur omawiała w krajowej literaturze przedmiotu Anna Baka (2018: 6–18). Autorka przywołała także kluczowe międzynarodowe publikacje z interesującego nas zakresu studiów. Od publikacji artykułu w kwartalniku „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura” (2018) minęło już jednak kilka lat, podczas których wydano wiele inspirujących opracowań o zasięgu globalnym. Warto wspomnieć między innymi o pracach poświęconych kulturze metalowej w perspektywie zjawiska medievalizacji (Barratt-Peacock, Hagen, 2019), problematyce nierówności płci w procesie produkcji muzyki metalowej (Berkers, Schaap, 2018), black metalowi w kontekście zjawiska traumy i doświadczeń niepełnosprawności (Shadrack, 2020), jak również o monografiach omawiających muzyczne sceny funkcjonujące w konkretnych obszarach geokulturowych, na przykład w Australii (Hoad, 2019), Argentynie (Scariciottoli, Varas-Díaz, Nevárez Araujo, 2020), nie wspominając już o pracy sprzed kilkunastu lat poświęconej muzyce metalowej w Wielkiej Brytanii (Bayer, 2009).

Spośród zapowiedzianych zagranicznych publikacji warto przywołać tom *Living Metal. Metal Scenes around the World* (Bardine, Stueart, 2022), w którym autorki i autorzy trzynastu rozdziałów analizują rozmaite społeczności związane z muzyką metalową na świecie, od miejscowości Dayton w stanie Ohio przez

2 Zob. <https://www.intellectbooks.com/metal-music-studies>, dostęp: 30.03.2021.

3 Stan na dzień: 31.12.2021 r., zob. https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/komunikat-ministra-edukacji-i-nauki-z-dnia-21-grudnia-2021-r-o-zmianie-i-sprostowaniu-komunikatu-w-sprawie-wykazu-czasopism-naukowych-i-recenzowanych-materialow-z-konferencji-miedzynarodowych?fbclid=IwAR1XIg9XGjcF5F2a1qD_zG0k_wobrJNmVQEKVoTLr0UTxdhFIauWBa6dw.

Estonię po Republikę Południowej Afryki. W monografii *Heavy Metal Music, Texts, and Nationhood. (Re)sounding Whiteness* badaczka Catherine Hoad (2021) analizuje z kolei reprezentacje białej męskości (*white masculinity*) w odniesieniu do scen i praktyk heavymetalowych. Interesujące rozważania na temat tekstów utworów metalowych odnajdziemy w pracy *Multilingual Metal Music: Sociocultural, Linguistic and Literary Perspectives on Heavy Metal Lyrics* (Valijärvi, Doesburg, DiGioia, 2020). Naturalnie, prowadzono już wcześniej badania z zakresu *metal song lyrics studies*, analizy publikowano m.in. we wspomnianym wcześniej czasopiśmie tematycznym oraz w licznych monografiach (zob. np. Brown, Spracklen, Kahn-Harris, Scott, 2016; Karjalainen, 2018). Redaktorki przywołanej pracy Riitta-Liisa Valijärvi, Charlotte Doesburg i Amanda DiGioia zebrały jednak kilkanaście artykułów koncentrujących się na analizie nieanglojęzycznych tekstów utworów metalowych oraz wybranych piosenek w języku angielskim, wykorzystujących zapożyczenia z innych języków. Badaczki podkreślają szeroki zakres geograficzny materiału, którego dotyczą omówienia, od Norwegii i Rosji po Azję Wschodnią. Należy wspomnieć także o monografii *Metal Music and the Re-imagining of Masculinity, Place, Race and Nation* wydanej w serii „Emerald Studies in Metal Music and Culture” autorstwa niezwykle zasłużonego dla studiów nad kulturą metalową angielskiego badacza Karla Spracklena (2020), w której to pracy w odniesieniu do kategorii męskości, populizmu i nacjonalizmu, analizie poddana została twórczość takich grup muzycznych, jak m.in. Manowar, Iron Maiden, Bathory czy Enslaved.

Studia nad kulturą muzyki metalowej w Polsce – stan badań, wydarzenia, idee

Za pierwszą krajową publikację akademicką poświęconą kulturze metalowej uznaje się podoktorską książkę Barbary Major *Dionizos w glanach. Ekstacyzność muzyki metalowej* (2013) utrzymaną w nurcie antropologii kulturowej. Niestety, pomimo zainicjowania w polskim dyskursie akademickim poważnej refleksji naukowej nad tą tematyką, nadal ukazywały się tylko pojedyncze artykuły w czasopismach i rozdziały w monografiach wieloautorskich. Sytuacja uległa zmianie w 2017 roku, wówczas w dniach 8–9 czerwca odbyła się w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie ogólnopolska konferencja naukowa zatytułowana „Ku polskiemu wariantowi Metal Music Studies”, podczas której referaty wygłosili przedstawiciele i przedstawicielki różnych dyscyplin nauki z kluczowych ośrodków akademickich w Polsce. Wśród prelegentów znaleźli się zarówno doświadczeni pracownicy naukowcy, jak i młodzi adepci, a także studenci/cki. Asumptem do organizacji tego typu wydarzeń naukowych i tym samym otwarciu, przynajmniej w pewnym stopniu, krajowych studiów nad kulturą muzyki metalowej były prężnie rozwijające się międzynarodowe *metal music studies*, a także organizowane w Polsce konferencje poświęcone badaniom kultury rocka, nazywanym także rockologią (zob. np. Kasperski, 2021: 273–298⁴), w terminologii anglojęzycznej funkcjonującym zaś

4 Autor artykułu omawia przekrojowo stan badań nad kulturą rocka w Polsce i wskazuje kluczowe inicjatywy oraz ośrodki zajmujące się tą tematyką, informacje te nie będą więc powtarzane w tym miejscu. Zaznaczone zostaną tylko wybrane sztandarowe cykliczne wydarzenia i serie wydawnicze.

jako *rock music studies*. Wspomnieć należy przede wszystkim najstarsze cykliczne przedsięwzięcie poświęcone szeroko pojmowanej kulturze rocka, zatytułowane „Unisono w wielogłosie”, organizowane od 2009 roku z inicjatywy Radosława Marcinkiewicza z Uniwersytetu Opolskiego. Odbyło się już trzynastą edycję, początkowo w Tułowicach, zaś od 2021 roku w Korfantowie. Na 31.05–2.06.2023 r. zapowiedziano już czternastą odsłonę tego wydarzenia. Opublikowanych zostało sześć inspirujących pokonferencyjnych tomów (zob. Marcinkiewicz, 2010; 2011; 2012; 2013; 2014; 2019).

Innym ważnym ośrodkiem naukowym w Polsce, w którym konsekwentnie prowadzone są badania nad rockiem jest Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie już w 2011 roku odbyła się sesja naukowa poświęcona fenomenowi brytyjskiej grupy Depeche Mode („Depeche Mode – muzyka, zjawisko, recepcja”, 18–19.02.2011 r.), następnie zaś zorganizowane zostały cztery konferencje z cyklu „Kultura rocka” (w roku: 2015, 2016, 2017, 2019). W grudniu 2016 r. odbyło się dodatkowo wydarzenie naukowe na temat polskiego rocka lat 80. Wydanych zostało sześć ważnych publikacji stanowiących pokłosie wspomnianych sesji (Jurzysta, Pranke, Tański, 2017; Jeziński, Pranke, Tański, 2018; Osiński, Pranke, Tański, 2019a, 2019b⁵, 2019c; Jeziński, Kuligowski, Pranke, Tański, 2020). W książkach odnaleźć można także rozdziały wpisujące się tematycznie w obszar *metal music studies*. Planowana jest również kolejna ogólnopolska konferencja w Toruniu, tym razem zatytułowana „Blues-rock. Media – sceny – rezonanse” w dniach 20–21 kwietnia 2023 roku.

Krakowska konferencja dotycząca kultury muzyki metalowej zapoczątkowana w 2017 roku również miała swoją kontynuację. W dniach 7–8 czerwca 2018 roku odbyła się sesja poświęcona muzycznym scenom i artystom/kom metalowym. W kolejnym roku (6–7.06.2019) głównym tematem wydarzenia były media muzyczne i konteksty audiowizualne kultury metalowej. W dniu 13.02.2020 r. z okazji 50. rocznicy premiery debiutanckiej, eponimicznej płyty prekursorskiej grupy Black Sabbath zorganizowane zostało w Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie również seminarium *50 lat heavy metalu!*. Ze względu na pandemię COVID-19 obrady czwartej edycji konferencji z cyklu *metal studies* skoncentrowanej wokół problematyki żywiołów i ideologii, odbyły się w formie zdalnej 22.10.2020 r. Do stacjonarnej formuły powrócono jednak w kolejnym roku, w dniach 28–29.06.2021 uczestnicy i uczestniczki wydarzenia dyskutowali na temat metod, ujęć teoretycznych i rewizji badań kultury muzyki metalowej. Warto nadmienić, że wśród prelegentów zdarzali się również przedstawiciele nauk ścisłych. W 2021 roku po raz pierwszy wydarzenie miało na poziomie organizacyjnym charakter międzyuczelniany, obrady odbywały się w Uniwersytecie Pedagogicznym, a także w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie. W dniach 20–21 października 2022 roku odbędzie się szósta edycja zatytułowana „Głosy, instrumentarium, produkcja” w murach AMKP oraz UP w Krakowie.

5 Publikacje pokonferencyjne z dwóch początkowych edycji wydano najpierw w wersji elektronicznej (zob. Kultura rocka. Twórcy, 2015; Kultura rocka 2, 2016).

Stan krajowych badań z zakresu *metal studies* jest jeszcze ciągle słabo zaawansowany, jednak od wydania wzmiankowanej wyżej pracy autorstwa Barbary Major ukazały się cztery wieloautorskie publikacje poświęcone wyłącznie kulturze muzyki metalowej. Są to dwa numery tematyczne czasopisma „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura”, kolejno 10(3) z 2018 roku – tom zatytułowany „Metal Studies. Studia nad kulturą metalową” (Kosek, 2018) oraz 11(3) z 2019 roku pt. „Kultura metalowa w przestrzeni rytualnej i medialnej” (Kosek, 2019b), a także dwie prace zbiorowe – *Artyści i sceny metalowej (kontr)kultury* (Kosek, 2020) oraz *Żywioły i ideologie w narracjach muzyki metalowej* (Kosek, 2022b). Na 2023 rok zaplanowane jest także wydanie numeru czasopisma „AUPC. Studia de Cultura” poświęconego głosom, językom i strategiom artystycznym w kulturze metalowej.

Ważnym krokiem w rozwoju krajowych *metal studies* są również powstające na ten temat prace dyplomowe, licencjackie, magisterskie i doktorskie w różnych ośrodkach akademickich w Polsce. Praca doktorska piszącego te słowa, obroniona w Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie w czerwcu 2017 roku dotyczyła narracji o charakterze (auto)biograficznym właśnie twórców (heavy)metalowych, szczególnie prekursorów gatunku (Kosek, 2019a). Anna Baka w lipcu 2020 roku uzyskała w Uniwersytecie Wrocławskim stopień naukowy doktora nauk o kulturze i religii za wyróżnioną i nagradzaną rozprawę doktorską pt. *Konstruowanie tożsamości w oparciu o mity na przykładzie subkultury metalowej: w stronę teorii kognitywnej*. Z kolei w maju 2021 roku Mateusz Żyła obronił w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej dysertację doktorską zatytułowaną *Inspiracje literaturą Młodej Polski w tekstach heavymetalowych (Miciński, Przybyszewski)*. Kolejne doktoraty i monografie z zakresu *metal music studies* są sukcesywnie opracowywane. Warto tu wspomnieć o przygotowanej przez Karolinę Karbownik w Instytucie Nauk o Kulturze i Religii SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie rozprawie doktorskiej, zatytułowanej *Transgresyjność i kontrkulturowość muzyki metalowej w Polsce w warunkach komercjalizacji i komodyfikacji kultury*.

Podkreślić należy także inicjatywy mające wkład w umiędzynarodowienie krajowych studiów nad kulturą metalową. Anna Svetlova, doktorantka Uniwersytetu Jagiellońskiego, jest inicjatorką dwóch edycji (w roku: 2019, 2021) międzynarodowego seminarium naukowego poświęconego nordyckiej muzyce metalowej („Nordic Metal Music Seminar”⁶). W lecie 2021 roku polscy badacze i badaczki nawiązali kontakt ze środowiskiem akademickim skupionym wokół Uniwersytetu Masaryka w Brnie. Reprezentujący czeską uczelnię dr Miroslav Vrzal zorganizował pierwsze międzynarodowe seminarium naukowe poświęcone badaniom kultury metalowej w Europie Środkowo-Wschodniej. Wydarzenie odbyło się w trybie zdalnym 8 grudnia 2021 roku i stanowiło okazję do wysłuchania referatów przygotowanych przez badaczy/ki z Węgier, Austrii, Niemiec, Anglii, Czech i Polski. Ważnym elementem programu był wykład inauguracyjny spotkanie, wygłoszony przez jednego z prekursorów światowych *metal studies*, wspomnianego już wcześniej prof. Karla Spracklena z Leeds Beckett University, zatytułowany „The Genesis and Evolution

6 Zob. <http://nordicmetalmusicseminar.tilda.ws/start>, dostęp: 1.03.2022.

of Metal Music Studies”. Planowana jest także publikacja będąca zaproszeniem do prowadzenia szerszych dyskusji i pogłębionych badań metalowej kultury muzycznej w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Stopniowo zapowiadane są także kolejne edycje seminariów i konferencji tematycznych organizowanych w krajach sąsiadujących z Polską⁷.

(Metal) Song Studies – przestrzenie i perspektywy badawcze

W przywoływanych wyżej krajowych, wydawanych jak dotąd w Krakowie, opracowaniach poświęconych kulturze muzyki metalowej *sensu stricto*, można odnaleźć artykuły historyków, religioznawców, medioznawców, muzykologów i przedstawicieli nauk społecznych. Przeważają jednak ujęcia filologiczne, literaturoznawcze i kulturoznawcze. Wydaje się, że w kontekście dominujących tendencji, narzędzi badawczych i ujęć metodologicznych w rodzimych *metal music studies*, swego rodzaju „wspólnym mianownikiem” mogłyby być inter- i transdyscyplinarnie rozwijane studia nad piosenkami/songami⁸. Muzykolodzy i teoretycy muzyki drobiazgowie analizie poddawaliby warstwę dźwiękowo-muzyczną kompozycji, natomiast językoznawcy, literaturoznawcy, kulturoznawcy, medioznawcy, antropolodzy, a także badacze innych nauk, szczególnie choć nie wyłącznie humanistycznych i społecznych – pozostałe konteksty, wątki i obszary związane z powstawaniem, tworzeniem, wykonywaniem, dystrybucją i recepcją songów. Inspirującą perspektywą poznawczą, mającą w krajowych studiach charakter incydentalny, jest także refleksja nad rolą muzyki metalowej w procesie kształtowania się tożsamości człowieka. Badania skoncentrowane na rozpoznawaniu i rozumieniu znaczeń, jakie odbiorcy nadają utworom muzycznym czy też indywidualnemu doświadczaniu muzyki popularnej stanowią interesujący i oczekujący szerszych opracowań obszar studiów.

Na teoretyczno-metodologiczne problemy i wyzwania związane z *song studies* zwracał już uwagę Paweł Tański (2021: 31–32), akcentując znaczny potencjał dziedziny badań, jaką jest poetyka. Toruński badacz celnie przywoływał w tym kontekście ustalenia Michała Głowińskiego, który już przed laty opowiadał się za „rozszerzonym pojmowaniem poetyki, takim, które nie ograniczałoby sfery jej zainteresowań wyłącznie do utworów literackich” (Głowiński, 1997: 223). Należy zaznaczyć, że piosenki analizowane w różnych kontekstach stanowiły już przedmiot inspirujących krajowych, choć szczególnie literaturoznawczych, opracowań (zob. np. Łuszczkiewicz, 2009; Maleszyńska, 2013; Kiec, 2013; Tański, 2016; Gajda, 2017; Kurkiewicz, 2019; Regiewicz, 2020, Tański, 2021). W ostatnich dwu latach widać jednak szczególnie działania zmierzające do wyodrębnienia i ukonstytuowania w polskiej przestrzeni akademickiej subdyscypliny badawczej zwanej *song studies*.

W badaniach kultury muzyki metalowej prowadzonych w zarysowanym kontekście interesujące poznawczo mogłyby się okazać m.in. analizy dyskursów songów heavy-, power-, stoner- czy blackmetalowych, by wymienić tylko kilka

7 Warto nadmienić, że w samych Czechach odbyło się już pięć ogólnokrajowych konferencji akademickich poświęconych *metal music studies*, kolejne są zapowiadane. W innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej także nie brakuje badaczy/ek tej tematyki.

8 O szerszym zakresie semantycznym pojęcia „songu” zob. Kuligowski, 2021: 7-10.

charakteryzujących się swą szczególną specyfiką podgatunków metalowych. Songi jako narracyjne teksty multimodalne wchodzą w (ko)relacje z innymi środkami komunikacji artystycznej, platformami medialnymi, przestrzeniami kulturowymi, warto aby były zatem analizowane z uwzględnieniem takich aspektów, jak m.in. głos wykonawcy/czyni, gatunek, a także kontekstów performatywnych, scenicznych, wizerunkowych, medialnych. Metalowe utwory słowno-muzyczne, które „rozwijane” są nierzadko za pośrednictwem powstających do kompozycji teledysków, ikonografii okładowej, kreatywnych działań promocyjnych, fanowskich interpretacji wizualnych (*fan art*), muzycznych (amatorskie covery), rozpatrywać zatem warto w perspektywie transmedialnej⁹, a także cyberkulturowej. Muzyka metalowa stanowi również istotny obszar kształtowania się tożsamości odbiorców¹⁰. Rozpoznawanie potencjału muzyki metalowej w życiu człowieka z perspektywy indywidualnych doświadczeń jej odbiorców jest bardzo ważnym aspektem dla zrozumienia jej roli, ważności i wartości – nie tylko dla kształtowania się tożsamości człowieka, ale również tworzenia się społeczności. Z zagranicznych opracowań warto w tym kontekście przywołać pracę Pauli Rowe (2018) zatytułowaną *Heavy Metal Youth Identities: Researching the Musical Empowerment of Youth Transitions and Psychosocial Wellbeing*. Badania oscylujące wokół tej problematyki, pozwalające dostrzec m.in. przemiany i dynamikę zmian kulturowych, oczekują znacznego pogłębienia na rodzimym gruncie.

Uwagi końcowe

Przewodnią intencją zaprezentowanego szkicu było zwrócenie uwagi na relatywnie nowy obszar studiów akademickich nad kulturą muzyki metalowej, funkcjonujący jednak w obrębie badań z długą, ugruntowaną w krajach zachodnich tradycją *popular music studies*¹¹, które z kolei lokowane są przeważnie w obrębie *cultural studies*. Na polskim gruncie uprawianie *metal studies* stanowi ciągle wyzwanie, choć zwrot, który nastąpił kilka lat temu względem badań nad kulturą rocka, przynosi nadzieję, że tematyka ta będzie traktowana coraz poważniej i rozwijana w większej liczbie krajowych ośrodków akademickich. Powstające prace dyplomowe z tego zakresu wyraźnie pokazują przekrojowość i oryginalność ujęć metodologicznych.

W celu zrozumienia tekstów kultury metalowej, nierzadko skomplikowanych, innowacyjnych, silnie intertekstualnych, badacze/ki muszą wykazywać się znajomością zróżnicowanych kodów kulturowych, wiedzą z zakresu m.in. historii sztuki, literatury czy filmu. W przypadku dość płynnych, heterogenicznych przedmiotów badań z zakresu *metal music studies*, podejmowanych prac badawczych nie ułatwiają sztywno wyznaczone dyscypliny naukowe. Nierzadko opracowania pod względem ich zawartości oscylują na styku nauk o sztuce, nauk o kulturze i religii,

9 Na temat songów w ujęciu transmedialnym zob. np. Kosek 2019a, Kosek, 2022a.

10 W kontekście funkcji socjalizacyjnej muzyki rockowej oraz problematyki kształtowania się tożsamości jej odbiorców zob. pracę Marka Jezińskiego, *Muzyka popularna i jej odbiorcy w poszukiwaniu autorytetu*, Toruń 2017.

11 Warto wspomnieć choćby o prestiżowych międzynarodowych czasopismach naukowych jak „Popular Music”, „Journal of Popular Music Studies” czy „Popular Music and Society”.

literaturoznawstwa czy nauk społecznych. Ciągłe brakuje także interdyscyplinarnego krajowego periodyku naukowego poświęconego wyłącznie kulturze muzyki popularnej, w którym mogłyby być publikowane opracowania muzykoznawcze. To wyzwania, które należy jeszcze podjąć w przyszłości. Pokrzepiające jest jednak wzrastające zaangażowanie coraz większego grona krajowych badaczek i badaczy, których entuzjazm sprawia, że *sound-*, *music-* i *song studies* są coraz wyraźniej widoczne w rodzimej przestrzeni akademickiej.

Bibliografia

- Baka, A. (2018). Metal Studies – historia powstania i przegląd badań. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura*, 10(3): 6–18.
- Bardine, B., Stueart, J. (2021). *Living Metal. Metal Scenes around the World*. Chicago: The University of Chicago University Press.
- Barratt-Peacock, R., Hagen, R. (red.). (2019). *Medievalism and Metal Music Studies: Throwing Down the Gauntlet*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Bayer, G. (red.). (2009). *Heavy Metal Music in Britain*. Farnham: Ashgate Publishing.
- Berkers, P., Schaap J. (2018). *Gender Inequality in Metal Music Production*. Bingley: Emerald Group Publishing.
- Brown, A.R., Spracklen, K., Kahn-Harris, K., Scott, N. (red.). (2016). *Global Metal Music and Culture: Current Directions in Metal Studies*. New York-London: Routledge.
- Covach, J. (1999). *Popular Music, Unpopular Musicology*. W: N. Cook, M. Everist (red.), *Rethinking Music*. New York: Oxford University Press, 453–455.
- Gajda, K. (2017). *Szarpidruły i poeci. Piosenka wobec przemian społecznych i kulturowych ostatnich dekad*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Głowiński, M. (1997). *Narracje literackie i nieliterackie*. Kraków: Universitas.
- Hoad, C. (2021). *Heavy Metal Music, Texts, and Nationhood: (Re)sounding Whiteness*. Londyn: Palgrave Macmillan.
- Hoad, C. (red.). (2019). *Australian Metal Music: Identities, Scenes, and Cultures*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Jeziński, M. (2017). *Muzyka popularna i jej odbiorcy w poszukiwaniu autorytetu*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
- Jeziński, M., Kuligowski, W., Pranke, M., Tański, P. (red.). (2020). *Kultura rocka 4. Muzyczny rok 1969*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
- Jeziński, M., Pranke, M., Tański P. (red.). (2018). „Głowa mówi...” *Polski rock lat 80*. Toruń: „ProLog. Interdyscyplinarne Czasopismo Humanistyczne” Zakład Antropologii Literatury i Edukacji Polonistycznej. Instytut Literatury Polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Jurzysta, M., Pranke, M., Tański, P. (red.). (2017). „Chodząc w ich butach”. *Depeche Mode – muzyka, zjawisko, recepcja*. Toruń: „ProLog. Interdyscyplinarne Czasopismo Humanistyczne” Zakład Antropologii Literatury i Edukacji Polonistycznej Instytut Literatury Polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Karjalainen, T.-M. (red.). (2018). *Sounds of Origin in Heavy Metal Music*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Kasperski, J. (2020). Rozwój polskiej rockologii. *Załącznik Kulturoznawczy*, 7(1): 273–298.

- Kiec, I. (2013). *W szarej sukience? Autorki i wokalistki w poszukiwaniu tożsamości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Kosek, J. (red.) (2018). Metal Studies. Studia nad kulturą metalową. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura*, 10/3.
- Kosek, J. (2019a). *(Auto)biograficzne narracje transmedialne twórców rockowych*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Kosek, J. (red.) (2019b). Kultura metalowa w przestrzeni rytualnej i medialnej. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura*, 11/3.
- Kosek, J. (red.) (2020). *Artyści i sceny metalowej (kontr)kultury*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Kosek, J. (2022a). Tilla Lindemanna songi transmedialne. *Forum Poetyki*, 27(1) (w druku).
- Kosek, J. (red.) (2022b). *Żywioły i ideologie w narracjach muzyki metalowej*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego (w druku).
- Kuligowski, W. (2021). *Wprowadzenie: kulturowe «światy» piosenek i ich badanie*. W: W. Kuligowski, P. Tański (red.), *Song Studies. Poetyka i polityka wytwarzania piosenki*. Poznań: Instytut im. Oskara Kolberga: 7–10.
- Kurkiewicz, M. (2019). *Dźwięki w słowach, słowa na tle dźwięków: o korelacjach akustyczno-tekstowych w literaturze i muzyce*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Łuszczkiewicz, P. (2009). *Piosenka w poezji pokolenia ery transformacji 1984–2009*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Major, B. (2013). *Dionizos w glanach: ekstatyczność muzyki metalowej*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Maleszyńska, J. (2013). *Apologia piosenki. Studia z historii gatunku*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Marcinkiewicz, R. (red.) (2010). *Unisono na pomieszane języki (1). O rocku, jego twórcach i dziełach (w 70-lecie Czesława Niemena)*. Opole–Sosnowiec: Wydawnictwo Gad Records.
- Marcinkiewicz, R. (red.) (2011). *Unisono w wielogłosie 2. W kręgu nazw i wartości*. Sosnowiec: Wydawnictwo Gad Records.
- Marcinkiewicz, R. (red.) (2012). *Unisono w wielogłosie 3. Rock a korespondencja sztuk*. Sosnowiec: Wydawnictwo Gad Records.
- Marcinkiewicz, R. (red.) (2013). *Unisono w wielogłosie 4. Rock a media*. Sosnowiec: Wydawnictwo Gad Records.
- Marcinkiewicz, R. (red.) (2014). *Unisono w wielogłosie 5. W stronę typologii i terminologii rocka*. Sosnowiec: Wydawnictwo GAD Records.
- Marcinkiewicz, R. (red.) (2019). *Unisono w wielogłosie 6. Rock na pograniczach*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Osiński, J., Pranke, M., Tański P. (red.) (2019a). *Kultura rocka 1. Twórcy, tematy, motywy*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
- Osiński, J., Pranke, M., Tański, P. (red.) (2019b). *Kultura rocka 2. Słowo, dźwięk, performance*. Toruń: Wydawnictwo UMK.
- Osiński, J., Pranke, M., Tański, P. (red.) (2019c). *Kultura rocka 3. Tradycje, poszukiwania, kontynuacje*. Toruń: Wydawnictwo UMK.

- Regiewicz, A. (2020). *Głośne pióra. Obecność muzyki popularnej we współczesnej literaturze polskiej*. Częstochowa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie.
- Rowe, P. (2018). *Heavy Metal Youth Identities: Researching the Musical Empowerment of Youth Transitions and Psychosocial Wellbeing*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Scaricaciottoli, E., Varas-Díaz, N., Nevárez Araujo, D. (red.). (2020). *Heavy Metal Music in Argentina: In Black We Are Seen*. Bristol: Intellect Limited.
- Shadrack, J. H. (2020). *Black Metal, Trauma, Subjectivity and Sound: Screaming the Abyss*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Spracklen, K. (2020). *Metal Music and the Re-imagining of Masculinity, Place, Race and Nation*. Bingley: Emerald Publishing.
- Tański, P. (2016). *Nowe sytuacje polskiego rocka: teksty, głosy, interpretacje*. Poznań: Wydawnictwo Instytut Kultury Popularnej.
- Tański, P. (2021). *Głosy i performanse tekstów. Literatura – piosenki – ciało*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Valijärvi, R.-L., Doesburg, C., DiGioia, A. (red.). (2020). *Multilingual Metal Music: Sociocultural, Linguistic and Literary Perspectives on Heavy Metal Lyrics*. Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Walser, R. (1993). *Running with the Devil: Power, Gender, and Madness in Heavy Metal Music*. Middletown: Wesleyan University Press.
- Weinstein, D. (2000). *Heavy Metal: The Music and Its Culture*. New York: DaCapo Press.
- Wiederhorn, J., Turman K. (2014). *Głośno jak diabli. Kompletna historia metalu bez cenzury*, tł. Ł. Szymański. Poznań: Kagra.

Abstrakt

W artykule dokonano syntetycznej charakterystyki rozwijających się w ostatnich latach w Polsce interdyscyplinarnych studiów nad kulturą muzyki metalowej, wskazano kluczowe kierunki, tematy i obszary prac podejmowanych przez rodzimych badaczy i badaczki. Przekrojowo omówiono stan międzynarodowych badań z zakresu *metal music studies* oraz główne krajowe inicjatywy akademickie, nakreślono także wyzwania związane z rozwojem tej subdyscypliny studiów nad kulturą muzyki popularnej.

Słowa kluczowe: kultura muzyczna, *metal music studies*, muzyka metalowa, *song studies*